

**Управління освіти Вінницької міської ради
Міський методичний кабінет**

"РОДИННО-СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ"

Вінниця 2011

Керівник проекту

**Коваль Світлана Олексіївна – методист з виховної роботи
міського методичного кабінету управління освіти Вінницької
міської ради**

Керівник творчої групи

**Дячук Олена Володимирівна – вчитель, голова методичного
об'єднання класних керівників 5-10 класів ФМГ №17
м. Вінниці**

Члени творчої групи

- **Прищак Лілія Леонідівна – вчитель, голова методичного
об'єднання класних керівників 5-10 класів СЗШ І-ІІІ
ступенів №18 м. Вінниці**
- **Бояринцева Лариса Євгеніївна – вчитель, голова
методичного об'єднання класних керівників 5-10 класів
СЗШ І-ІІІ ступенів №19 м. Вінниці**
- **Білоус Оксана Вікторівна – вчитель, голова методичного
об'єднання класних керівників 5-10 класів СЗШ І-ІІІ
ступенів №20 м. Вінниці**
- **Булейко Л.О. – класний керівник 9-Е класу СЗОШ –ліцею
№7 м. Вінниці**

ЗМІСТ

1. ВСТУП

2. Місце родинно-сімейного виховання у процесі соціалізації особистості:

- визначення основних понять;
- роль людини у процесі соціалізації особистості;
- сімейне виховання та його особливості;
- педагогічні проблеми сучасної сім'ї.

3. Родинно-сімейне виховання: психолого-педагогічні рекомендації для батьків та вчителів:

- пам'ятка батькам від дитини;
- почуйте серцем голос вашої дитини;
- сім батьківських заповідей;
- поради батькам.

4. Батьківські збори як одна з форм родинно-сімейного виховання. Діагностика дітей з особливими потребами:

- структура батьківських зборів;
- методи ефективності навчання та виховання;
- методи сімейного виховання;
- рекомендації психолога батькам.

5. Презентація досвіду з родинно-сімейного виховання

6. Література

Вступ

Коваль Світлана Олексіївна -
методист з виховної роботи
міського методичного кабінету
управління освіти Вінницької
міської ради

Метою родинно-сімейного виховання є гармонійний розвиток дитини, підготовка її до життя в існуючих соціальних умовах, реалізація її творчого потенціалу, формування у дітей моральних цінностей з позиції добра, справедливості, правди, людяності, розуміння пріоритету виховання дітей у сім'ї у житті суспільства, створення сприятливої трудової атмосфери в сім'ї, виховання національної свідомості і самосвідомості, культури поведінки в сім'ї, залучення до традицій родинно-побутової культури українців, активної участі у всенародних і сімейних святах.

Виховання дитини у школі й сім'ї – це єдиний нерозривний процес. Тому надзвичайно важливо, щоб учителі та батьки об'єднали свої можливості й тісно співпрацювали в організації спільної діяльності з виховання підростаючих поколінь. Становлення такої співпраці передбачає виявлення та активізацію виховних можливостей сім'ї, підвищення педагогічної культури батьків та організацію спільної діяльності сім'ї та школи на державно-громадських засадах.

Про сучасну родину багато пишуть і говорять. За даними багатьох соціологічних опитувань, педагоги звинувачують сім'ю в тому, що дитина в ній не виховується. У той же час і батьки не дуже райдужно оцінюють дії педагогів. Багато з них вважають, що в педагогів низький професійний рівень, невисокі моральні якості. Опинившись у ножицях між школою та сім'єю, діти мусять лавірувати, пристосовуватись, що призводить у кінцевому результаті до кризи моральності.

У свою чергу, дехто з батьків узагалі не думає про те, кого вони хочуть виростити, якою буде їхня дитина. Однак є велика група батьків, які ще до народження дитини заздалегідь визначають, якою вона має бути, як повинна вчитись, яку професію їй треба вибрати. Таке проектування, ставлення до власної дитини іноді призводить до великих розладів у стосунках і непорозуміння між батьками й дітьми.

Усе важче педагогу знаходити спільну мову з батьками учнів. У багатьох сім'ях вважається дурним тоном радитися з учителем із приводу проблем, які виникають у вихованні дитини, і тому, коли батьки самі не можуть знайти вихід із складної ситуації і все-таки приходять до вчителя по пораду чи по допомогу, буває, на жаль, дуже пізно. Іноді батьки просто бояться винести свою проблему за двері свого дому, опасаючись, що вона стане доступною всім учителям та шкільній адміністрації. Педагоги роблять інколи неможливе, щоб взаємодія з батьками учнів була ефективною. А ефективною співпраця буде в тому випадку, коли вона спрямована на створення єдиного виховного поля, єдиного соціального середовища, де найвищі цінності розуміються як основа життя, гідного людини.

На яких основах повинні складатися стосунки між учителем і родиною, щоб виховання дітей було успішним і допомагало вдосконаленню особистих якостей дитини? На це питання відповідає В.Сухомлинський: “ Якомога менше викликів у школу матерів і батьків для моральних нотацій дітям, для залякування синів батьківською “ сильною рукою”, для попередження про небезпеку, “якщо й далі так буде продовжуватися”, і якомога більше такого духовного спілкування дітей із батьками, яке приносить радість матерям і батькам. Усе, що в дитини в голові, у душі, у зошиті, щоденнику, - усе це ми повинні розглянути з точки зору взаємовідносин дітей і батьків, і зовсім неприпустимо, щоб дитина приносила батькам одні засмучення – це потворне виховання”.

Ми, дорослі, постійно повторюємо відому фразу: “ Усе починається з дитинства”. Так, і модель поведінки дитини, і вибір друзів, і взаємовідносини між близькими людьми, і традиції сімейного виховання в майбутній сім'ї – усе бере початок у дитинстві. Родину можна порівняти зі стартовим майданчиком, який устанавлює життєвий маршрут людини. Велика роль класного керівника – він може стати об'єднаною силою та підтримкою для батьків і дітей.

Що таке родина? Яка вона, родина 21 століття? Якою вона може стати? Що вона представляє сьогодні з точки зору дітей та батьків? Подекуди те, що вагоме для дорослих у вихованні їх дітей, зовсім не значуще для самої дитини. Тому дорослі й діти не можуть зрозуміти один одного, що впливає на їх взаємовідносини та результати сімейного виховання. Дорослим необхідно, щоб їх не тільки слухали, а й почули. Не тільки сприймали, а й підтримували та допомагали.

Місце родинно-сімейного виховання у процесі соціалізації особистості

**Прищак Лілія Леонідівна – вчитель,
голова методичного об'єднання класних
керівників 5-10 класів
СЗШ I-III ступенів №18 м. Вінниці**

Сім'я – це спільнота, заснована на шлюбі подружжя (батька, матері) та їх неодружених дітей (власних та усиновлених), пов'язаних духовно, спільністю побуту та взаємною моральною відповідальністю.

Сімейний кодекс України, прийнятий 10 січня 2002 р., визначає, що "Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Сім'я створюється на основі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства".

З'ясування понять великої і малої сім'ї є особливо важливою проблемою для розробки концептуальних засад школи, подібної до родини, оскільки велика сім'я в українців – це завжди родина, малу сім'ю родиною називають не на всій території України.

Українська родина – спільнота споріднених між собою людей, що постійно оновлюється, віддзеркалюючи трансформацію соціально-економічних умов суспільства в цілому. Хоча для родини, як і для сім'ї, характерні історична змінність внутрішньо родинних взаємин, однак, зародившись в надрах роду і влившись в його систему через родинні, сакральні та релігійні зв'язки, вона зберегла свою самодостатність, єдність з родом.

Словник синонімів української мови: родина – група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом, сім'я, сімейство, застаріле – челядь, діалектичне – посімейство,

розмовне – хата, домашні (така група людей, котра перебуває в одному приміщенні).

В.Даль: сімейство тлумачить як сукупність близьких родичів, котрі разом проживають батьки з дітьми, одружений син чи заміжня донька, які проживають окремо, складають вже окрему сім'ю.

Родинно-сімейна енциклопедія: родина – спільнота людей, об'єднаних на основі шлюбних і кровних зв'язків, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом, ведуть спільне господарство і між якими встановлюються багатосторонні стосунки: між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, братами і сестрами й іншими родичами.

Деякі дослідники (П.Сорокін) відносить до складу родини кровняків, свояків, тощо.

Аналіз різних визначень слова родина дає можливість визначити значення, що характерні лише для родини. Далекі і близькі родичі по батьковій і материній стороні об'єднані на основі шлюбних і кровних зв'язків і знаються впродовж багатьох поколінь. Різниця у значеннях сім'ї та родини полягає ще й у тому, що сім'я зосереджується в трикутнику батько – мати – дитина, що символізує Трійцю, а родина охоплює сім'ю родичів і може символізувати Дім, наповнений родичами, рідними, що поруч і далеко, померлими і ще ненародженими; в своїй домівці, в рідній стороні, на землі і в космосі.

Поняття рід філософсько-соціологічна література визначає як групу кровних родичів, котрі ведуть своє походження за однією лінією (материнською чи батьківською), усвідомлюють себе нащадками загального предка (міфічного чи реального), мають загальне родове ім'я. “Вести рід” (початок) означає “бути нащадком кого-небудь, походити від когось”.

Згідно з давньою традицією наші предки вимірювали час від семи днів до семи поколінь. Сім'я розглядається також як уособлення семи поколінь Роду. В українській традиції генеалогія ведеться за чоловічою лінією (зберігається прізвище).

Роль родини у процесі соціалізації особистості

Перший досвід соціальної поведінки маля набуває в родині, яка об'єднує найрідніших людей спільними переживаннями, обопільними любов'ю, турботою, обов'язками. У дітей формуються уявлення про те, що хороша, дружна родина — запорука щастя людини, що слід берегти й примножувати родинні традиції, дбати про те, щоб родину поважали. Дитина має виявляти турботу про рідних, бажання давати радість, задоволення близьким людям, виконуючи головні правила співжиття в сім'ї, запобігати непорозумінням між її членами, а в разі їх виникнення брати на себе сміливість порозумітися щодо прикрого випадку, вибачитися, якщо завинив сам, пробачити іншим.

Важливо вчити виявляти ініціативу у встановленні контактів, діючи в інтересах членів родини: втішити засмученого, радіти успіху, виявляти готовність до спільної діяльності, особливу турботу про найменших і найстарших у родині, запобігливість і розуміння (допомогу пропонувати, не принижуючи гідності, ввічливо розмовляти, не перебиваючи інших, не втручатися в особисті справи, не завдавати зайвого клопоту).

У родині дитина набуває соціального досвіду впевненої поведінки. У неї формується відчуття власної значущості та значущості своєї поведінки, закладаються основи почуття гідності. Адже саме родина дає відчуття захищеності — важливе для розвитку самостійності, впевненості, задоволення потреби у соціальній відповідності вже у дитинстві. Почуття моральної захищеності особливо важливе для позитивного сприймання себе, що уможливорює виховання поваги до інших людей.

Сім'я вводить дитину в суспільство, саме в ній вона одержує соціальне виховання, стає особистістю. У дитинстві її годують, доглядають, у дошкільному віці — відкривається світ.

У сім'ї зміцнюють здоров'я дитини, розвивають його задатки і здібності, піклуються про утворення, розвиток розуму, вихованні громадянина, закладаються гуманні риси характеру, доброта і сердечність, дитини учать оцінювати свої вчинки і відповідати за них. Тут діти прилучаються до праці, вибирають професію. Сім'я готує юнака до самостійного сімейного життя, привчає поважати добрі традиції сім'ї.

Сім'я — це будинок, що поєднує людей, тут закладаються основи людських відносин, відбувається перша соціалізація особистості. Аналіз соціального впливу на особистість показав, що в 40% людей у їхньому житті вирішальне вплив зробила сім'я, у 30% — засобу масової інформації, тільки в 20% — школа, у 10% — вулиця.

Засвоєні в дитинстві норми співжиття лежать в основі особистісної поведінки людини та її стосунків з іншими. Отже, первинна соціалізація, яка відбувається в сім'ї, залишає слід на все життя. Якщо ж діти не отримують правильних орієнтирів, не привчаються до того, щоб турбуватись про інших і в першу чергу про своїх батьків, які дали їм життя, викохали та випестували, то виникає ще одна педагогічна проблема сім'ї — байдужість дітей до своїх батьків.

Порівняно з іншими соціальними інститутами сім'я має певні особливості, що істотно впливають на становлення особистості дитини. Розглянемо їх.

1. Наявність усіх форм життєдіяльності людини, що реалізуються через функції сім'ї.

2. Включеність дитини в сім'ю з дня її народження, формування саме в сім'ї перших уявлень про те, що добре і що погано, що таке добро і зло, коли дитина найбільшою мірою сприймає виховні впливи.

3. Безперервність і тривалість контакту людей різної статі, віку, з різним обсягом життєвого досвіду спричиняються до інтеріоризації дітьми зразків поведінки насамперед батьків і тільки потім — людей поза сім'єю.

4. Переважно емоційний характер зв'язків між членами сім'ї, що базуються на любові і симпатії, створює сприятливу основу для спрацьовування таких неусвідомлюваних дитиною соціально-психологічних механізмів впливу, як наслідування, навіювання, психічне "зараження". До характеристик, що визначають особливості соціалізації в сім'ї, зараховують:

- соціально-демографічну структуру сім'ї (соціальне становище членів сім'ї, професійний статус батьків, стать, вік, кількість членів сім'ї, наявність різних поколінь);

- превалюючий психологічний клімат, емоційну настроєність сім'ї;

- тривалість і характер спілкування з дітьми;

- загальну і, зокрема, психолого-педагогічну культуру батьків;

- зв'язок сім'ї з іншими спільнотами (школою, родичами тощо);

- матеріально-побутові умови. Можна констатувати ускладнення виконання виховної функції сім'ї з таких причин:

- через відсутність у дитини досвіду взаємодії з людьми різного статусу (братами, старшими родичами);

- через утруднення в засвоєнні соціальних цінностей, нагромаджених старшими поколіннями, відносну ізоляцію від старших родичів;

- через можливу суперечливість виховних впливів внаслідок передання батьками права на виховання іншим соціальним інститутам.

Сімейне виховання та його особливості

Сімейне виховання є невід'ємною частиною національної системи освіти і виховання. З його допомогою в сім'ї як вічному загальнолюдському мікросередовищі життєдіяльності декількох поколінь людей починається процес соціалізації особистості, здійснюється передача дітям накопиченого людством, родоводом і батьками досвіду, закладаються основи громадянських, трудових і моральних принципів і норм поведінки, здійснюється підготовка дітей до самостійного сімейного життя.

Сімейне виховання (у широкому змісті слова) — це одна з найбільш древніх споконвічних форм соціалізації і виховання дітей, яка органічно

об'єднує об'єктивний вплив культури, традицій, звичаїв, поглядів народу, сімейно-побутових умов і взаємодію батьків з дітьми, у процесі якої відбувається повноцінний розвиток і становлення їхньої особистості.

Під сімейним вихованням у вузькому змісті слова (виховною діяльністю батьків) нами розуміється взаємодія батьків з дітьми, яка ґрунтується на родинній інтимно-емоційній близькості, любові, турботі, повазі і захищеності дитини і сприяє створенню сприятливих умов для задоволення потреб у повноцінному розвитку і саморозвитку особистості дитини.

Сімейне виховання — своєрідний і специфічний процес. Його специфіка полягає в наступних основних характеристиках:

1) сприяння здійсненню нерозривного зв'язку поколінь, їхнього минулого, сучасного і майбутнього, морально-духовній єдності членів сім'ї як близьких людей і як представників суспільства;

2) здатність сімейного виховання на відміну від суспільного непомітно (мимоволі), але дуже дієво за допомогою унікального механізму функціонування сімейних зв'язків і інстинкту формувати в дітей людські почуття до своїх батьків, дідуся, бабусі, членів сім'ї і через них до всіх інших людей, свого народу, усього людства;

3) наявність природної теплоти любові і сердечності в сімейному спілкуванні і відносинах, що служить могутнім фундаментом для морально-емоційного виховання дітей;

4) неперевершеність сімейного виховання за своїм емоційним характером;

5) безперервність, тривалість і різноманіття виховного впливу на дітей людей різної статі і віку, професійних інтересів, життєвого досвіду і людських цінностей;

6) виконання ролі споконвічної (вихідної) ланки в процесі виховання;

7) можливість глибокого і систематичного практичного вивчення й врахування індивідуальності дитини;

8) відкритість виховного процесу в сім'ї на відміну від подібного процесу в навчальних закладах;

9) неформальність процесу виховання в сім'ї, заснованого на позитивних традиціях родоvodu, сімейних традиціях, звичаях, звичках, вдачах, укладі життя;

10) можливість сприятливої сім'ї як виховного колективу виконувати роль організуючого "центра", що направляє на дітей усі виховні впливи, засоби і сили;

11) наявність визначеної стихійності і суб'єктивності батьків і інших членів сім'ї стосовно дітей;

12) можливість зменшення негативного впливу несприятливого середовища для виховання дитини, його повноцінного розвитку і виховання.

Суб'єктом сім'ї і сімейного виховання є особистість дитини (з моменту народження до досягнення 18-літнього віку). У системі сімейних відносин дитина не тільки відчуває вплив на неї батьків і старших членів сім'ї, але, у свою чергу, також активно впливає на батьків, членів сім'ї, їхній образ життєдіяльності і стиль сімейного виховання. При гуманістичному стилі сімейного виховання як процесі міжособистісної взаємодії батьків і дітей (суб'єкт-суб'єктивна взаємодія) створюються необхідні умови для самостійного повноцінного розвитку дитини як суб'єкта сімейної життєдіяльності, особистості, індивідуальності.

Основними задачами сімейного виховання на сучасному етапі розвитку України як суверенної держави є виховання в дітей гуманності (поваги до людей, співчуття і чуйності, доброзичливого відношення до них, турботи про їхнє благополуччя) і духовності (прагнення до освоєння багатств вітчизняної і світової культури, до формування загальнолюдських ідеалів добра, справедливості, чуйності, чесності і порядності, до свого способу життя на основі волі, моральності, культури, краси); виховання дитини свідомим громадянином-патріотом своєї Батьківщини, чесним трудівником, гарним сім'янином. Для їхнього рішення використовуються різноманітні шляхи, засоби і форми виховання, спрямовані на освоєння дітьми визначених знань і оволодіння практичними вміннями і навичками; методи виховання як сукупність способів виховних взаємодій батьків з дітьми, що допомагають останнім розвивати свою свідомість, почуття і волю, активно стимулюють (заохочують) формування досвіду поведінки, організацію самостійної життєдіяльності, повноцінний психофізичний, моральний і духовний розвиток.

Педагогічні проблеми сучасної молодшої сім'ї

Цілеспрямоване та комплексне вивчення сучасного стану сімейного виховання в сім'ї дозволяє виділити найбільш актуальні педагогічні проблеми, вирішення яких потребує спеціальної підготовки батьків, фахової допомоги спеціалістів та наукового забезпечення на теоретичному та практичному рівнях, яке включатиме розробку

концепції сімейного та родинного виховання, створення та впровадження в життя інтегрованих програм, спрямованих на допомогу сім'ї.

До таких педагогічних проблем відносяться, у першу чергу, відсутність єдиної стратегії виховання дитини, недооцінку етапу дошкільного віку в розвитку особистості, нерозуміння його самоцінності та унікальності, недостатню готовність молодих батьків до виконання виховної функції, причина якої криється в обмежених знаннях з вікової педагогіки, психології та фізіології, що виявляється в навичках догляду та вміннях спілкуватися з дітьми, в некритичному ставленні до особистої педагогічної діяльності та здатності до прогнозування виховного процесу в сім'ї і його наслідків. Як окремі педагогічні проблеми сім'ї розглядаються можливості батьків у користуванні методами сімейного виховання дошкільників, особистісну поведінку батьків, яка не завжди є педагогічно доцільною та спровоковану нею особистісну поведінку дітей, особливості первинної соціалізації, дитячої субкультури, вплив засобів масової інформації та індустрії розваг на формування особистості дитини. Ці проблеми ґрунтуються на рівні сформованості педагогічної культури молодих батьків, тому логічно постає проблема його підвищення.

Характерною особливістю сучасних сімей, зокрема молодих, є недостатня можливість якісно виконувати ряд своїх функцій (побутову, виховну, рекреативну тощо). Це спричинює складнощі внутрішньосімейних стосунків, зростання кількості конфліктів, порушення загального мікроклімату сім'ї. Ці та інші причини, а також невідповідність молоді до сімейного життя лежать в основі тенденцій формування виховної функції сучасної молоді сім'ї. На цей процес впливають:

- нуклеаризація - перетворення сім'ї, що складалась раніше з трьох-чотирьох поколінь у сім'ю з двох поколінь. Це значно послаблює можливості передачі соціального, у тому числі сімейного досвіду від старших поколінь;
- послаблення родинних зв'язків, урбанізація, територіальна розмежованість сімейних колективів, підвищена мобільність молоді у сфері професійних, побутових інтересів, дозволя зменшують можливості соціального контролю і знижують міру впливу батьківської сім'ї;
- зміна стандартів поведінки, сімейних цінностей протягом життя одного покоління призводить до повної або часткової переоцінки досвіду сімейного життя, який має старше покоління;

– зменшення кількості дітей у сім'ї, орієнтація на одну дитину не дозволяють відтворити природну школу підготовки майбутніх батьків за рахунок співробітництва старших з меншими;

Місце родинно-сімейного виховання у процесі соціалізації особистості

– збільшення кількості та складнощів побутових проблем, зайнятість жінок-матерів на виробництві послаблюють можливості їх впливу на дітей в умовах і засобами сім'ї;

– зниження віку молодят та збільшення кількості розлучень свідчать про недостатню їх готовність до виконання ролі чоловіка і дружини, батька і матері; про недооцінку ролі сім'ї в житті суспільства і кожної людини зокрема.

Аналіз сучасного стану виховання дітей в сім'ях дає підстави стверджувати, що існує велика кількість актуальних педагогічних проблем, до яких можна віднести відсутність стратегії та послідовності в методах і принципах виховання, недостатність педагогічної культури, проблеми первинної соціалізації дитини та усвідомлення батьками співвідношення природи і виховання кожної особистості, нестабільність емоцій сімейного спілкування, вплив інформативного кола та індустрії розваг на життя сім'ї.

Родинно-сімейне виховання: психолого-педагогічні рекомендації для батьків та вчителів

Бояринцева Лариса Євгеніївна – вчитель,
*голова методичного об'єднання класних
керівників 5-10 класів
СЗШ I-III ступенів №19 м. Вінниці*

Пам'ятка батькам від дитини *25 дитячих прохань*

- ✚ не розбещуйте мене, цим ви мене псуєте. Я дуже добре знаю, що не обов'язково надавати мені все, що я вимагаю. Я просто випробовую вас;
- ✚ не бійтесь бути вимогливими зі мною. Я надаю перевагу саме такому підходу. Це дозволяє мені визначатись;
- ✚ не покладайтесь на силу у стосунках зі мною. Це привчить мене до того, що зважати слід лише на силу;
- ✚ не піддавайте надто великому іспитові мою чесність: заляканий, я легко перетворююся на брехуна;
- ✚ не забувайте, що я люблю експериментувати: саме так я пізнаю світ, тому, будь ласка, змиріться з цим;
- ✚ не захищайте мене від наслідків моїх власних помилок: я вчуся на власному досвіді;
- ✚ не намагайтеся здихатися мене, коли я ставлю відверті запитання: якщо ви не будете давати на них відповіді, я шукатиму інформацію «на стороні»;
- ✚ ніколи не натякайте, що ви - досконалі і безгрішні: це дає мені відчуття марності спроб зрівнятися з вами;
- ✚ нехай мої страхи не викликають у вас надмірного хвилювання, інакше я буду лякатися ще більше: покажіть мені, що таке мужність;

- ✚ не забувайте, що я не можу успішно розвиватися без розуміння і підбадьорювання, але похвала, коли вона чесно отримана, іноді все ж забувається, а прочуханка, здається, ніколи. не будьте непослідовними. Це збиває мене з пантелику і змушує вперто намагатися у всіх випадках залишити останнє слово за собою;
- ✚ не давайте обіцянок, яких ви не зможете виконати - це похитне мою віру у вас;
- ✚ не піддавайтесь на мої провокації, коли я кажу або роблю щось тільки для того, щоб роздратувати вас. А то надалі я намагатимуся досягти ще більших перемог;
- ✚ не засмучуйтесь занадто від моїх слів: «Я вас ненавиджу». Я не це маю на увазі. Я просто хочу, щоб ви пошкодували за тим, що мені зробили;
- ✚ не змушуйте мене почувати себе меншим, ніж я є насправді. Я відіграюся над вами за те, ставши «плаксою»;
- ✚ не робіть для мене і за мене те, що я у змозі зробити сам: я використовуватиму вас як обслугову;
- ✚ не дозволяйте моїм «поганим звичкам» притягувати до мене надмірну частку вашої уваги. Це тільки надихне мене на їх продовження;
- ✚ не нарікайте на мене у присутності сторонніх людей. Я зверну більше уваги на ваше зауваження, якщо ви скажете мені все спокійно віч-на-віч;
- ✚ не намагайтеся обговорювати мою поведінку у самий розпал конфлікту. За деякими об'єктивними причинами мій слух притуплюється в цю мить, а бажання співпрацювати з вами зникає. Буде нормально, якщо ви зробите якісь кроки, але давайте поговоримо про це пізніше;
- ✚ не намагайтеся читати мені нотації. Ви будете здивовані, дізнавшись, що я чудово розумію, що таке «добре» і «погано»;
- ✚ не змушуйте мене відчувати, що мої провини - смертельний гріх: я повинен навчитися робити помилки без відчуття, ніби я ні на що не придатний;
- ✚ не вимагайте від мене пояснень, навіщо я це зробив: я інколи сам не розумію, чому чиню так, а не інакше;
- ✚ Ставтеся до мене так, як ви ставитися до своїх друзів. Тоді я також стану вашим другом.
- ✚ Я вчуся, наслідуючи приклади, а не під впливом критики.
- ✚ І, крім того, я вас так сильно люблю. Будь ласка, ставтеся до мене з такою ж любов'ю.

ПОЧУЙТЕ СЕРЦЕМ ГОЛОС ВАШОЇ ДИТИНИ

- Окрім їжі, дайте мені теплосердечність, безпечний спокій і вашу любов.
- Дозвольте втішатися моїми замислами у цьому дивному світі постійних змін.
- Дозвольте у міру моїх сил сідати, соватись, ставати, ходити, бігати, лазити, стрибати.
- Не кажіть, що я співаю, бавлюся чи експериментую «забагато», «задовго», «часто».
- Дозвольте мені ставити питання і отримувати чесні відповіді, а також експериментувати, шукати і досліджувати.
- Не карайте мене, коли я і так переживаю через невдачу, сама ж бо невдача є вже карою для мене.
- Говоріть до мене очима, серцем, посмішкою, вашими руками: ваші слова не завжди мені зрозумілі.
- Нехай довкола мене живуть гарні, ніжні і лагідні люди.
- Нехай тут панує мир - передумова мого розвитку.
- У вашій хаті відпустіть мені у власність один куточок, частину вашої уваги і вашого часу.
- Навчіть мене розуміти і відчувати красу, тішитися і радіти з усього, хоча б і найбільшої дурнички.
- Навчіть мене рівноваги, коли ви на мене гніваєтеся; не боятися вашого гніву, коли він справедливий і виправданий.
- Підтримуйте і заохочуйте мене до праці, навіть і тоді, коли я роблю сотню помилок.
- Будьте терплячі до мого безладдя, я ж бо є тільки дитиною і учнем.
- Надайте і мені частину відповідальності, виміряну до моїх сил і моїх можливостей.
- Навчіть мене брати участь у забавах, заняттях, у праці.

- Зробіть так, щоб я відчував свою значимість і потрібність для вас, своє місце у планах родини і школи.
- Будьте до мене доброзичливими, лояльними, щоб я навчився так само віддячувати іншим людям.
- Покажіть, як дотримуватися обіцянки і даного слова.
- Нехай ніколи не боятимуся втратити вашу любов.
- Не кидайте мені ваших острахів і переляків.
- Допоможіть мені потроху перемагати біль, марні забаганки, тішитися майбутніми радощами.

СІМ БАТЬКІВСЬКИХ ЗАПОВІДЕЙ

1. Не вважайте дитину своєю власністю - вона Божа.
2. Любіть її такою, якою вона є, навіть якщо вона не надто талановита, не в усьому досягає успіху.
3. Не очікуйте, що вона виросте саме такою, якою хочете ви, - допоможіть їй стати собою.
4. Запам'ятайте: найголовніший ваш обов'язок - розуміти й втішати Ви - не суддя, не приклад для наслідування, а людина, на грудях якої можна виплакаться і у п'ять, і в п'ятдесят років.
5. Не переймайтесь, якщо не можете чогось зробити для сина чи дочки. Найгірше, якщо можете, але не робите.
6. Усвідомте: для дитини зроблено замало, якщо зроблено не все.
7. Не очікуйте на вічну вдячність: ви дали життя своїй дитині, вона віддячить вашим онукам.

Дорогі діти!

Ваші батьки звертаються до вас з колективним листом своїх прагнень.

1. Співпрацюйте з нами. Не намагайтеся бути інфантильнішими, ніж це є насправді, розігруючи безпомічність і нерозуміння. Простягніть нам руку допомоги і дайте зрозуміти, що ми можемо рости разом і що можемо на вас розраховувати.
2. Пам'ятайте, що серйозне навчання означає серйозну справу.
3. Ми не завжди були батьками, а стали ними після вашого народження. Тому наш батьківський досвід дорівнює вашому віку. Як батьки, ми - ваші ровесники і не менше потребуємо допомоги й підтримки. Від нас залежить, якими ви станете, але і від вас залежить - якими батьками ми будемо.
4. Ми намагаємося зводити до мінімуму наші вимоги і якомога менше казати «ти мусиш».

Але і ви розвивайте в собі відповідальність і, не чекаючи наших вимог, самі запропонуйте: «Давай я зроблю...»

5. Пам'ятайте, ми (дорослі) не менше за вас помиляємося, й інколи самі є безсилими. Будьте великодушні і вибачайте, якщо іноді ми не на висоті.
6. Дуже хочеться, щоб ви не ображали нас своєю неуважністю. «Дякую» - це такий стимул!

7. Намагайтеся дотримуватися наших правил, навіть якщо не зовсім розумієте їх. Іноді ми справді знаємо, що краще.
8. Не варто завжди чекати від нас відповідей. Спробуйте самостійно проаналізувати і зрозуміти питання. Розуміння суті питання важливіше за знання відповіді.
9. Наметайте, що нас втішає ваш інтерес до нашої діяльності. Дорослі не завжди консервативні, і ви зможете перейняти чимало з того, що ми робимо.
10. Спробуйте любити нас навіть тоді, коли ми помиляємося. Батьки - не Боги і ангели, хоча і намагаються, щоб їх саме так сприймали.
11. Не варто механічно наслідувати нас. Не копіюйте нас, підходьте до цієї справи творчо, будьте самими собою.
12. Намагайтеся ставитися до нас, як до рівних. Батьки аж ніяк не раби своїх дітей. І ми так само - за справедливість.
13. Нам також потрібен відпочинок. Поважайте наших друзів, як ми шануємо ваших. Наші дії можуть здаватися вам безглуздими, але ми маємо на них повне право.
14. Наш дім належить нам УСІМ. Речі, звичайно, не настільки важливі, як люди, але намагайтеся навчитися шанувати те, що люди цінують.
15. Ми хочемо бачити вас молодшими партнерами нашої сімейної фірми. Але не поведіться так, ніби ми вже на пенсії. Ми маємо право на активну роль у компанії.
16. Учіться самостійно приймати рішення, а ми будемо любити вас незалежно від того, правильні вони чи ні.
17. Ми ростемо і розвиваємося разом із вами. Тож веслуймо разом і в одному напрямку, бо інакше наш сімейний човен може легко перекинутися.

P.S. МИ ЛЮБИМО ВАС!

Поради батькам як оцінювати шкільні «успіхи» своїх дітей

З боку батьків у стосунках зі своїми дітьми необхідно зменшувати хворобливість переживань дітей з приводу невдач, допомагати їм емоційно переборювати ситуації, які пов'язані зі шкільними оцінками. Похвала необхідна, але треба вказати на помилки, недоліки, неточності.

Як ставитись до шкільної оцінки в сім'ї? Як зробити так, щоб ваше ставлення позитивно впливало на вашу дитину, а не пригнічувало її ще більше.

Правило 1: заспокойтеся. Сконцентруйте свою увагу на диханні: один, два, ...десять... Відчуйте спокій, рівновагу. Згадайте про свої колишні «успіхи», «Постійте в черевиках» своєї рідненької дитини. А тепер можна починати розмову, а може... тільки послухати дитину, співчуючи її бідам, а може... допомогти розібратись у складній теоремі, а може... Пам'ятайте, що спілкуватися в люті, роздратуванні - все одно, що включити в автомобілі «газ» і натиснути на гальма.

Правило 2: не поспішайте. Старий, вічний педагогічний гріх. Ми очікуємо від дитини «все й одразу». Ми вимагаємо негайних успіхів, іноді не отримуємо їх, але при цьому навіть не уявляємо, ж нашкодили. Нам потрібно, щоб дитина вчилася сьогодні добре, ми примушуємо її - вона вчиться, але стає «зубрилкою» і ненавидить учення, школу, а може й ...вас

Правило 3: безмежна любов. Ви любите свою дитину, незважаючи на її «успіхи» у школі. Вона відчуває вашу любов, і це допомагає їй бути впевненою в собі і подолати невдачі. А як же ставитися до невдачі? Вона вас засмучує і... все.

Правило 4: не бийте лежачого. «Двійка», а для когось і «четвірка» -достатнє покарання, тому недоцільно двічі карати за одні й ті ж помилки. Дитина очікує від батьків не докорів, а спокійної допомоги.

Правило 5: щоб позбавити дитину недоліків, намагайтеся вибрати той, якого ви найбільше хочете позбавитися, і говоріть тільки про нього.

Правило 6: вибирайте найголовніше, порадьтеся з дитиною, почніть з ліквідації тих шкільних труднощів, котрі найзначніші для неї. Але якщо вас турбує, наприклад, швидкість читання, не вимагайте одночасно і виразності, і переказу.

Правило 7: головне - хваліть виконавця, а критикуйте невиконання. Дитина схильна будь-яку оцінку сприймати глобально, вважати, що оцінюють всю її особистість. У ваших силах допомогти відокремити оцінку її особистості від оцінки її роботи.

Правило 8: найважче: оцінка повинна порівнювати сьогоднішні успіхи дитини з її власними вчорашніми, а не тільки з державними нормами оцінювання та успіхами –не успіхами сусідського Івана.

Правило 9: не скупіться на похвалу: будуючи стосунки з власною дитиною, не орієнтуйтеся тільки на шкільні оцінки. Нема такого двієчника, котрого немає за що похвалити.

Правило 10: виділіть у морі помилок острів успіху, на якому зможе триматися, укорінюватися дитяча віра в Себе і в успіх своїх навчальних зусиль. Оцінювати дитячу працю потрібно досить індивідуально, тактовно. Саме при такій оцінці в дитини нема ні ілюзії повного успіху, ні відчуття повної невдачі.

Правило 11: ставте перед дитиною найбільш конкретні та реальні цілі, і вона спробує їх досягти. Не спокушайте дитину цілями, яких неможливо досягти.

ситу. Я відгукнусь з більшою готовністю на ваші ініціативи;

Правило 12: не рвіть останню нитку. Досить часто дорослі вимагають, щоб до занять улюбленою справою (хобі) дитина виправила свою успішність у навчанні. У ряді випадків така заборона має стимулюючий характер і справді спонукає дитину до навчання. Але буває це тоді, коли справи з . навчанням ще не дуже запущені і до нього ще є інтерес. Якщо ж зацікавленості вже нема, а в дитини є хобі, сфера живого інтересу, то треба не забороняти, а всіляко підтримувати, бо це саме та ниточка, за яку можна «витягнути» дитину до активного життя у навчанні.

Для того, щоб ці правила виявились ефективними, необхідно їх об'єднати: дитина повинна бути не об'єктом, а співучасником власної оцінки, її слід навчити самотійно оцінювати свої досягнення. Уміння себе оцінювати є необхідним компонентом уміння вчитися - головного засобу подолання труднощів у навчанні.

Батьківські збори як одна з форм родинно-сімейного виховання. Діагностика дітей з особливими потребами

Білоус Оксана Володимирівна – *вчитель,
голова методичного об'єднання класних
керівників 5-10 класів
СЗШ I-III ступенів №20 м. Вінниці*

Головним кредом в роботі класного керівника є вислів В.Сухомлинського «Кожна дитина повинна бути щасливою». Основним фактором впливу на поняття «щаслива дитина» є сім'я, впливаючі на дитину унікальний, а багато в чому й незамінний. В сім'ї особистість формується в природних умовах, вихователі тут найближчі і найдорожчі люди, з якими вона постійно спілкується. Недаремно народна мудрість стверджує: «Яке коріння, таке й насіння».

Виховання та утримання дітей до повноліття – це конституційний обов'язок кожного громадянина України (ст. 59 Закону України «Про освіту»)

Контакт між членами родини в сучасній сім'ї ослаблено. Це обмежує виховний вплив батьків на дітей, почуттєві взаємини між ними, що при несприятливій морально-виховній атмосфері і незадоволених психологічних, біологічних і суспільних потребах призводить до відхилень у поведінці. Досліджено, що причини більшості відхилень у поведінці дітей кореняться в сімейному середовищі і пов'язані з виховною неспроможністю батьків, відсутності готовності до батьківства і материнства, відхиленнями в структурі сім'ї і в її виховній атмосфері.

Визнано, що на перший план сімейного життя висувається комплекс факторів:

- емоційна єдність дитини з батьками;
- почуттєві взаємини між членами сім'ї;
- атмосфера захищеності, бажаності, любові.

Зі зміною конкретно-історичного значення сім'ї відбувається процес посилення або послаблення тих чи інших її функцій. Деякі з них зникають, а на їх місці з'являються нові.

Отже, внутрішньо сім'я, родина переживає трансформацію.

Тому сьогодні ми повинні обрати свій шлях сімейного виховання, який передбачив Г. Ващенко:

- розумно керувати дітьми, зважаючи на їх природні здібності та нахили;
- не розбещувати;
- задовольняти їх здорові потреби;
- формувати свідоме ставлення до старших, почуття турботи та обов'язку перед батьками,
- плекати духовну єдність членів родини,

Автори “Виховного ідеалу” та “Народної педагогіки” (Г. Ващенко, Стельмахович) радять звертати велику увагу на підвалини здорового родинного життя в атмосфері моралі:

- у юнацтва треба виховувати моральну чистоту, свідомість дівочої та юнацької честі, підкорення статевих почувань, стриманість;
- дотримуватися всіх напрямків гармонійного виховання молоді – морально-релігійного, національно-патріотичного, інтелектуального, естетичного, фізичного (здорового способу життя).

Значну роль у вихованні школярів варто відвести спільним діям навчального закладу і сім'ї, ефективність яких залежить від особливостей організації роботи з батьками в сучасній школі.

Батьки і вчителі повинні стати партнерами, активними співучасниками процесу виховання духовно багатой, інтелектуально і культурно розвиненої, працьовитої особистості дитини.

Використовуючи трикутник партнерства ➡

В практичній діяльності педагоги нашого закладу використовують такі форми взаємодії: 1) батьківські збори; 2) батьківський всеобуч; 3) засідання піклувальної ради; 4) батьківського комітету; 5) клубу «Сімейний ліцей»; 6) сімейні свята та традиції; індивідуальні консультації.

Здавалося б, новий час вимагає нових форм роботи. Але батьківські збори протягом років залишаються найпоширенішою та найактуальнішою формою співпраці батьків і вчителів.

Хоча деяка оновленість все таки необхідна і вона полягає у розширенні форм та тем проведення Б/З до яких звертаються класні керівники. Форми проведення батьківських зборів можуть бути різноманітними:

Сучасні батьки прагнуть більше дізнатися про проблеми взаємостосунків з дітьми у сім'ї, про особливості виховання, про можливі шляхи допомоги дітям в адаптації та особистісному самовизначенні. А тому важливо поєднувати елементи наукової педагогіки та родинно-національних традицій, звичаїв і обрядів у підготовці батьків, педагогів до здійснення ними виховної функції, підвищення педагогічної культури.

Для визначення тематики батьківських зборів батькам, які в першу чергу потребують додаткової інформації з тої чи іншої проблеми, пропонують заповнити анкету:

Шановні батьки!

Позначте, будь ласка, порядок актуальності для Вас питання родинно-сімейного виховання, співпраці, з яких виникають складнощі, які потребують додаткової роз'яснювальної, просвітницької роботи ! Дякуємо за відвертість! Напишіть, число рейтингу тематики від 1 до 17 навпроти відповідного питання.

- 1 *Стилі виховання, домінуюче ставлення.*
- 2 *Особливості розвитку, вікові кризи, новоутворення.*
- 3 *Емоційно - вольова зрілість дитини, врівноваженість.*

- 4 *Культура, норми поведінки.*
 - 5 *Стосунки з однолітками, лідери та ізольовані.*
 - 6 *Родинні проблеми, неузгодженість методів впливу.*
 - 7 *Розумовий розвиток, підготовка до навчання.*
 - 8 *Самооцінка, сором'язливість рівень домагань дитини.*
 - 9 *Дитячі ігри, значення, проблематика.*
 - 10 *Обдаровані діти.*
 - 11 *Адекватна, доцільна позиція покарань, заохочень.*
 - 12 *Лякаючі прояви поведінки. Конфліктність, агресивність.*
 - 13 *Стан здоров'я, зір, сколіоз.*
 - 14 *Проблеми харчування, апетит.*
 - 15 *Суперечки братів і сестер.*
 - 16 *Виховуємо однаково хлопчика і дівчинку?*
 - 17 *Фантазія, вигадка, обман?*
- Ваша інша пропозиція* _____

При підготовці до Б/С класний керівник повинен врахувати часові норми 45-60 хв. та дотримуватись чіткої структури проведення батьківських зборів:

Батьки! Якими вони повинні бути? Загальних рецептів немає. І все ж... Ніжна, весела мати, що вміє бути ледь-ледь холоднуватою. Стримано-суворий батько, що часом усміхнеться і зрідка попустує. Можливо, на таких невеликих “вкраплюваннях” мають триматися і авторитет, любов до дітей.

А дитина, якою б вона не була, коли їй скрізь погано, мусить бути захищеною вдома, мусить знати: там завжди горить вогник, що зігріє без зайвих запитань і повчань.

Зворотний зв'язок з батьківською громадськістю – найбільш ефективний стимул до активного розвитку особистості дитини. За допомогою даної анкети педагог може виявити побажання батьків і форми сімейного виховання.

Шановні батьки!

Педагогічна лабораторія нашої освітньої установи проводить опит батьків. Дане дослідження допоможе зробити навчання та виховання в закладі ефективнішим.

Мистецтво жити з дітьми

1. Чи вважаєте ви, що вашій сім'ї властиве взаємопорозуміння з дітьми ?
2. Чи розмовляють з вами діти з особистих проблем, чи радяться з вами ?
3. Чи виявляють зацікавлення вашою роботою ?
4. Чи знаєте ви друзів ваших дітей ?
5. Чи бувають вони у вас дома ?
6. Чи беруть діти разом з вами участь в господарських турботах ?
7. Чи ви перевіряєте, як вони вчать уроки ?
8. Чи маєте ви спільні заняття та захоплення ?
9. Чи беруть діти участь у підготовці до сімейного свята ?
10. У дитячі свята чи бажають діти, щоб ви були з ними, чи намагаються проводити їх без дорослих
11. Чи обговорюєте ви з дітьми прочитані книги, телевізійні програми ?
12. Чи берете участь у дитячих прогулянках, турпоходах ?

Чи знаєте ви своїх дітей?

1. Чим особливо цікавиться ваша дитина?
2. Який улюблений предмет вашої дитини?
3. Хто є улюбленим вчителем вашої дитини?
4. Яку останню книгу прочитала ваша дитина?
5. В які ігри любить грати ваша дитина?
6. Де виконує домашні завдання ваша дитина?
7. З ким із учнів з класу дружить ваша дитина? Що знаєте ви про сім'ю її друзів?
8. Де, коли і як проводить свій час разом із друзями ваша дитина після занять у школі?
9. Які клуби, гуртки, секції відвідує ваша дитина?
10. Які телепередачі любить ваша дитина?
11. Як ви можете допомогти своїй дитині у навчанні?

Психологи визначають такі методи сімейного виховання:

Деякі з типів неправильного виховання, що впливають на поведінку дитини це:

1. *Бездоглядність* — дитина поза увагою батьків. Батьки ніби й турбуються про неї (годують, одягають), але в основному дитина залишена сама на себе, її духовними потребами, захопленнями ніхто не цікавиться, а навчання, вчинки, поведінка залишаються без контролю та уваги батьків. До

цього ж типу належить формальне виховання. Батьки для проформи стежать за дитиною;

2. впливає на поведінку дитини й надмірна опіка з боку батьків - *гіперопіка*. В цьому випадку характерні безперервні заборони, настанови, повчання, контроль за кожним кроком. У підлітків часто цей стиль викликає протест, що призводить до загострення взаємин;

3. інколи бажання дитини позбутися найменших труднощів, неприємних обов'язків стає настільки великим, що навколо неї створюють *атмосферу захоплення*, перебільшення, захвалання її здібностей, найчастіше міфічних. Усі бажання дитини виконують, вона в центрі уваги — кумир сім'ї. Виховується егоцентризм, виникають труднощі у створенні навичок систематичної праці та самостійності;

4. наступний тип — *емоційне відкидання*. Характерні ознаки: відчуженість, уникання контактів. Спостерігається в сім'ях, де один із батьків обтяжений дитиною, яка це постійно відчуває, або ж у сім'ях, де є інша дитина, яка має більше уваги з боку батьків. Сприяє розвитку підвищеної вразливості. Якщо вам складно зрозуміти цей тип, згадайте казку про Попелюшку — ставлення до дівчинки в сім'ї її батька;

5. для жорстких взаємин характерною ознакою є *жорстоке ставлення* з суворим покаранням за дрібні провини. У дитини формується страх перед батьками, жорстокість.

6. часто можна почути від батьків: «Я не мала змоги...», «У моїх батьків не було змоги...», «Я все життя мріяла..., то нехай моя дитина досягне цього». Батьки намагаються дати дитині якомога ширшу освіту, розвинути примарні здібності. Дитина постійно зайнята, від неї вимагають високих результатів, не враховуючи її інтелектуальних можливостей. Дитина не має змоги гратися, спілкуватися з однолітками. З часом починає все виконувати формально. Такий стиль сприяє виснаженню нервової системи і виникненню тривожності. Це *надмірна вимогливість*.

Звичайно, це не все, що призводить до девіантної поведінки та виникнення шкідливих звичок. Можливі й інші причини:

- ✓ Особливості пубертатного періоду;
- ✓ Ураження головного мозку, хронічні захворювання, інтоксикації;
- ✓ Різноманітні психічні травми — тяжкі, іноді надто сильні для особистості переживання, які супроводжують негативні емоційні реакції. Діють вони, як правило, не ізольовано одне від одного, а в комплексі. Основним стимулятором є все-таки сімейне виховання.

Діагностика дітей з особливими потребами

Сучасна педагогічна практика зберігає статус одного з основних інститутів соціалізації особи, її становлення та розвитку. Однією з її задач є виховання у людини гуманності, ненасильницьких настроїв тощо. Серед пріоритетних напрямів сучасної педагогічної науки вагоме місце посідає підготовка педагогів та батьків, здатних до виховання підростаючого покоління методами ненасильства. Необхідно в першу чергу встановити та вивчити форми девіантної поведінки. Для вирішення цієї проблеми існує ряд анкет і тестів з метою визначення причин, що породжують агресивні настрої особистості. Вони дозволять дослідити чи будуть проявлятися агресивні настрої в майбутній діяльності; чи зможуть і як саме перерости в насильницькі дії; якщо так, то які саме. Тільки маючи конкретні дані можна буде корегувати поведінку майбутніх учителів та батьків, щоб вони виховували і навчали підростаючого покоління у дусі моральності.

Методи впливу.

Існує два полярних методи впливу на агресивного нащадка: або поблажливість, або суворість. Проте, як це не парадоксально, агресивних дітей виховують і м'які батьки, і надміру вимогливі.

Дослідження довели, що батьки, які похапцем пригнічують агресивність у своїх дітей, наперекір своїм очікуванням, не усувають цієї прикрої якості, а, навпаки, плекають її. Таким чином, існує велика ймовірність того, що гнів даватиметься взнаки й надалі, навіть у досить зрілому віці.

Якщо ж батьки узагалі не звертають уваги на агресивну реакцію своєї доньки чи сина, дитина незабаром почне робити для себе неоднозначні висновки: її поведінка прийнятна. Тож невдовзі поодинокі спалахи гніву непомітно переростуть у звичку діяти агресивно.

Тільки ті батьки, які вміють знаходити розумний компроміс, можуть навчити своїх дітей, як впоратися з агресією.

Агресивна дитина: яка вона?

Такого забіяку дуже складно прийняти таким, яким він є, і ще складніше — його зрозуміти. Вона нападає на інших дітей, лає і б'є їх, відбирає і ламає їхні

іграшки, зумисне грубо і надмінно звертається до однолітків. Проте агресивна дитина, як і будь-яка інша, потребує ласки і допомоги дорослих, тому що агресія – ніщо інше, як відображення внутрішнього дискомфорту, невміння адекватно реагувати на події, що відбуваються довкола неї.

Агресивна дитина часто відчуває себе відчуженою, зайвою. Жорсткість і відстороненість батьків призводить до порушення стосунків поміж представниками двох поколінь і лишень переконує дитину в тому, що її не люблять. «Як стати потрібною, як зробити так, що мене нарешті полюбили?» - ось невирішена проблема, яка постає перед маленькою особистістю. Саме тому вона шукає способи привернути увагу дорослих і своїх ровесників. На превеликий жаль, ці пошуки не завжди завершуються так, як хотілось би нам і дитині, але як зробити краще – вона не знає.

Агресивна дитина, використовуючи будь-яку можливість, намагається розлютити батьків, педагогів, однолітків. Вона не заспокоїться доти, доки дорослі не вибухнуть, а діти не приймуть запрошення до бійки.

І батькам, і педагогам не завжди зрозуміло, чого прагне така дитина і чому вона поводить себе саме так, хоча заздалегідь знає – з боку дітей на неї чекає опір, зі сторони дорослих – покарання. Насправді це усього лиш відчайдушна спроба завоювати своє «місце під сонцем», адже дитина не має жодного уявлення, яким іншим методом можна боротися у цьому дивному й жорстокому світі, як захистити себе.

Агресивні діти потребують розуміння і підтримки дорослих, отож головне завдання батьків полягає в наданні своєчасної допомоги такій дитині.

Як правило, виявити, чи є та або інша дитина надміру агресивною, нескладно. Проте при появі деяких сумнівів психологи радять скористатися критеріями визначення агресивності, напрацьовані американськими колегами – М. Алвордом та П. Бейкером.

Критерії агресивності:

(Схема спостереження за дитиною)

Дитина:

1. часто втрачає контроль над собою;
2. часто сперечається, свариться з дорослими;
3. часто відмовляється дотримуватися правил;
4. часто навмисне дратує людей;
5. часто звинувачує інших у своїх помилках;
6. часто гнівається і відмовляється виконати якесь прохання;
7. часто заздрить і мстить;
8. чутлива, дуже швидко реагує на дії навколишніх (як дітей, так і дорослих), які нерідко дратують її.

Припустити, що дитина агресивна, можна лише у тому випадку, якщо упродовж не менше шести місяців у її поведінці проявляються бодай чотири з восьми перелічених ознак. Дитині, в поведінці якої спостерігається більша кількість ознак агресивності, необхідна допомога спеціаліста – психолога або лікаря.

Дорослі часто вірять, що захищають дітей, якщо оберігають їх від сильних емоцій (приховують смерть когось з близьких, хворобу, розлучення). І, роблячи це, припускаються помилки, оскільки діти дуже сильно відчують обман. Керуючись благими намірами, намагаючись захистити, дорослі, навпаки, відбирають в дитини відчуття захищеності: як можна відчувати себе у безпеці, якщо батьки вводять в оману або замовчують щось страшне? У такій ситуації дитина не може виразити своїх почуттів: «Якщо мама приховує це від мене, я не можу їй зізнатися, що знаю про це і що мені від цього погано. Адже, якщо я це скажу, вона засмутиться і, можливо, навіть розсердиться». Так між дитиною і її емоціями виникає безодня. Звичайно, говорити з дитиною потрібно, беручи до уваги її вік. Але очищувати її життя від усього неприємного, сумного, трагічного – значить, ставати на заваді перетворення її на повноцінну Людину, яка природно повинна переживати і радість, і горе – і у цьому її велика мудрість.

Рекомендації психолога батькам:

- ✓ Повірте в неповторність своєї дитини, у те, що вона
- ✓ Дайте їй право
- ✓ Дозвольте дитині
- ✓ Приймайте її такою
- ✓ Не соромтеся виявляти до дитини
- ✓ Дайте їй зрозуміти
- ✓ Не бійтеся
- ✓ Обираючи знаряддя виховного впливу, вдавайтеся здебільшого
- ✓ Намагайтеся

Вправа «Я - сонце»

Для зняття напруги, як на прикінці уроку, так і на батьківських зборах).

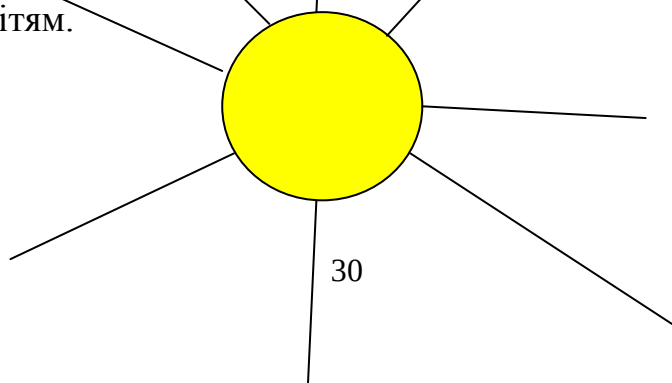
Ви можете відчувати себе вільніше, відкинутись на спинку стільця (зробіть це, будь-ласка).

А тепер глибоко вдихніть і видихніть. Повільно заплющіть очі й уявіть себе сонцем, від якого відходить безліч промінчиків — промінчиків любові, доброти, ласки, ніжності, вміння зрозуміти іншого...

Ваші промінчики падають на землю — й ви бачите, як там виростають чудові квіти, падають на дерево — і розпускаються листочки, дерева зацвітають. Від їхнього ніжного дотику співають птахи.

Промінчики падають на людину, з якою у вас складні стосунки, — і, о диво! — вона посміхається й вам уже приємно спілкуватися.

Тож несіть своє «Я — сонце» у ваші домівки, родини. Даруйте ці промінчики вашим дітям.

**"Класний керівник і батьки:
відносини партнерства
і співробітництва
через діалогічне спілкування"**

Булейко Л.О. – класний керівник 9-Е класу

СЗОШ –лицею №7 м. Вінниці

Проблеми сім'ї та впливу сімейного виховання на формування особистості дитини залишається актуальною для сьогодення.

Найважливішим прикладом для дитини є гідна поведінка її батьків та злагода в родинному житті.

Найбезпечнішим місцем для людини, як правило, є її дім. Ми говоримо: «Будьте як удома», «Не почувайте себе як у гостях» тощо.

Чим відрізняється наш дім від будь-якого іншого місця? Це той простір, де людина може максимально виявляти свою індивідуальність. Удома, в родині є звичаї і традиції, які зближують членів родини. У родині є своя історія, яка передається її членам і дає відчуття приналежності саме до цього дому. Для того, щоб клас став тим місцем, де діти почувують себе як дома, я використовую:

- ❁ Участь дітей в організації спільного простору, створення «дизайну» класу;
- ❁ Створення статуту класу;
- ❁ Створення морального кодексу класу;
- ❁ Спільні з батьками походи, екскурсії;
- ❁ Створення атмосфери поваги;
- ❁ Формування самоповаги.

Сім'я... Родина... В кожної людини вони мають особливе місце і є основою особистого щастя. Щаслива та родина, в якій є найдорожче – діти.

Роль сім'ї у вихованні дітей – велика і відповідальна.

Батьки є першими вихователями, які зміцнюють і загартовують організм дитини, розвивають її мову і мислення, волю й почуття, формують її інтереси, прагнення, смаки, здібності, виховують любов до знань, допитливість, спостережливість, працьовитість. А завдання вчителя – співпрацювати з батьками.

Педагогічний союз класного керівника, вчителів і батьків – могутня виховна сила. Коли я приступаю до класного керівництва в новому класі, мене однаковою мірою хвилюють думки як про те, що собою являють мої майбутні учні, так і про те, які у них батьки, як вони виховують своїх дітей,

чи будуть вони моїми помічниками. Одна я, навіть віддаючи себе щохвилини моїм вихованцям, не зумію охопити і розв'язати повністю ті завдання, які зараз ставить життя.

Активне спілкування з батьками допомагає мені краще зрозуміти потреби дитини, її внутрішній світ, мотиви поведінки.

Часто батьки самі ініціюють зустріч і зацікавлені у професійному розв'язанні складних ситуацій. Після таких зустрічей деякі батьки визнають, що побачили свою дитину іншими очима, усвідомили причину конфліктів, якщо такі виникають.

Конфліктні ситуації, у кого їх немає? Мабуть у того, хто нічого не робить. Розв'язати конфлікт, якщо він виникає, намагаємося усі разом.

Досвід розв'язання конфліктних ситуацій підлітків з батьками та учителями описано в моєму методичному посібнику **«Етичне середовище в школі»** (грудень 2010 року)

Батьки допомагають у проведенні виховних заходів: написанні сценаріїв, спільному приготуванню декорацій і костюмів. Участь у цих діях – найкращий шлях до зближення дітей з батьками, розуміння і вивчення їх.

Сьогодні в нашому суспільстві практично немає спеціальної системи підготовки молодих людей до виконання ними батьківських функцій. З народженням дитини одночасно народжуються і батьки. Досвід батьківства у них відсутній, вони вчаться бути батьками одночасно з розвитком власних дітей, а тому потребують допомоги і навчання.

Досвід батьківства передається від попередніх поколінь, є віками сформована народна родинна педагогіка.

Поведінка батька й матері, хатній устрій формують риси і якості дитини, а життєвою дорогою дитину ведуть **два розуми, два досвіди**: сім'я та навчальний заклад.

Отже, я як класний керівник, повинна досконало володіти ситуацією в учнівському і родинному колективах. Я знаю, що в сім'ї існують різні види стосунків. Ось деякі з них:

1. Співробітництво.

Дитина і дорослий відчують свою особистісну значимість. Атмосфера стосунків – це тепло і дружба.

2. Паритет – рівні «союзницькі» стосунки

3. Змагання – стосунки, які базуються на прагненні окремих членів родини перевершити один одного в якійсь справі. Цей тип відносин сприяє встановленню в сім'ї нервової нестійкої атмосфери.

4. Конкуренція.

Кожний член родини прагне довести свою зверхність над іншими за будь-яку ціну. Емоційний комфорт одного досягається за рахунок психологічного дискомфорту іншого.

5. Антагонізм – стосунки протистояння окремих членів сім'ї і небажання жодної сторони іти на компроміс.

Конкуренція і антагонізм порушують «нормальний кровообіг» родини. Діти емоційно відчужені від батьків, батьки не можуть контролювати поведінку дітей. Це симптоми «прихованого сирітства». Саме тут джерело великої кількості дитячих неврозів (індивідуальні бесіди з дітьми і батьками)

Виховуючи почуття, потрібно торкатися до розуму словом, зазирати непомітно у найпотаємніші закутки дитячої душі, учити відчувати серце інших.

Кожен класний керівник має свій власний почерк, свою манеру, яка відповідає його особистим якостям.

**Щодня – пошук,
Щодня – несподіванки, то прикрі, то радісні,
Щодня – відкриття, неможливі без натхнення**

Підлітки та батьки: чи можливе порозуміння? У чому різниця переживань, що властиві підліткам та їхнім батькам? (Батьки вимагають самостійності, відповідальності, і водночас керують дитиною, обмежують її можливості).

Проблема в тому, що підліток уже не бажає бути дитиною, але ще не може бути дорослим.

Батькам дуже важливо побачити ті рисочки в особистості свого сина чи доньки, які розкриваються яскраво не вдома, а в колективі (батьки читають міні-курси в класі).

Давно існують суперечки: чи формує людину спадковість, чи та освіта і виховання, які вона отримують (після 3 років дитину вже пізно виховувати)

Як успішно провести зустріч з батьками?

1. Проводжу зустріч з батьками у затишному зручному приміщенні (інколи стільці можна ставити колом, щоб усі бачили один одного і включились в обговорення питань)
2. Використовую наочні засоби (відео, дитячі роботи) для підтвердження сказаного (вивчення побуту сім'ї, сімейні реліквії, «з бабусиної скрині», роль народних традицій, звичаїв у сімейному вихованні).

Традиційними в нашому класі є родинні свята. Залучаються до них батьки і учні. Не лише свято, а й тривала підготовка до нього, мають виховний вплив. Діти по-іншому починають дивитися на своїх батьків, адже батьки поринають у минуле свого шкільного життя, стають ближчими своїй дитині.

Батьківські збори – одна з основних форм роботи з батьками. На них обговорюємо проблеми життя класного колективу. Збори не зводяться до монологу вчителя. Проходить взаємний обмін думками, ідеями, відбувається спільний пошук.

Тематика зборів різноманітна:

- «Ми – одна сім'я»

- «Про добро та милосердя»
- «Вчимося спілкуватися»
- «Психологічний клімат в колективі» та ін.

Я вважаю дуже корисними збори батьків разом з дітьми тому, що діти дуже реагують на все те, що тут чують. Батькам цікаво бачити свою дитину серед однокласників, спостерігати за її реакцією на вимоги, зауваження, похвали колективу та ін. (відвідування уроків батьками практикую дуже рідко).

Проте такі збори несуть великий виховний заряд тільки тоді, коли вони актуальні за темою, різноманітні за своєю формою і педагогічним змістом. Їхня підготовка вимагає творчості, пошуків.

Традиційно останні батьківські збори в червні проводжу обов'язково з дітьми. Протягом навчального року збираються найкращі роботи учнів, малюнки, альбоми, поробки, номери художньої самодіяльності, які готувалися раніше до свят, фрагменти захисту НКП, демонструю фільм. Батьки самостійно готують сюрприз дітям і класному керівнику (альбом, газета).

Я в свою чергу нагороджую дітей похвальними грамотами, дипломами, а батьків подяками. Нагороди отримують всі у різних номінаціях. Коли проводяться виставки-конкурси («Зимова феєрія» і т.д.), батьки найактивніші учасники. Завжди поряд, завжди з нами.

Щоб батьківські збори не перетворювалися у формальне підведення підсумків за навчальний семестр або рік, використовую елементи батьківського всеобучу з педагогіки, що дозволяє обговорити конкретні проблеми дітей або загальні класні проблеми.

Плануючи тематику батьківських зборів, я аналізую життя класного колективу й окремих дітей, проблеми, які виникли впродовж певного часу, індивідуальні звернення батьків, у відповідності до чого обираю тематику обговорення.

Я опрацьовую педагогічну літературу, для того щоб знайти доцільні поради та якомога повніше розкрити тему.

Прислухаюсь до думки батьків, разом визначаємо найбільш вдалий із педагогічної точки зору варіант вирішення проблеми.

Я, як класний керівник, будую відносини з батьками на основі партнерства та співробітництва.

Моя робота з батьками часто проходить у формі індивідуальних бесід з ними.

Сьогодні, використовуючи досвід багаторічної роботи, досвід своїх колег та власний, я можу відповісти на багато питань, які раніше здавалися невіршеними.

Дуже важливо, щоб у кінці зборів батьки усвідомили найголовніший свій обов'язок – розуміти і втішати; що вони не судді, не приклад для наслідування, а людина, на грудях якої можна виплакати і у 5, і в 50 років. Не варто очікувати на вічну вдячність: Ви дали життя своїй дитині, вона віддячить вашим онукам.

Література

1. Алексєєнко Т.Ф. Педагогічні проблеми молодї сім'ї: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1997.
2. Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога: Учеб.пособ. – М.: Академия, 2001. – 160 с.
3. Чечет В.В. Педагогика семейного воспитания. – Минск, 1998.
4. Корчак Я. Як любити дитину: Дитина в родині.
5. Каптерев О семейном воспитании.
6. Макаренко А.С. Книга для родителей.
7. Поніманська Т. Люди і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини. ДВ. 1999. № 8. С. 14-15.
8. Скуратівський В. Берегиня, Народнознавство, ін.
9. Стельмахович М. Народна педагогіка; Українське родинознавство. – К.: Освіта, 1992.
10. Сухомлинський В.О. Мудрість батьківської педагогіки.
11. Усатенко Т. Духовний храм людини: сім'я, родина, рід // Освіта. – 2002. – № 34 (26 червня – 3 липня). – С. 14-15.